

جمهوری اسلامی ایران

مدیریت حوزه علمیه قم

رساله علمی سطح ۳

سیره تبلیغی معصومین علیهم السلام در برخورد با کودکان

استاد راهنما: علی رحمانی سبزواری

استاد مشاور: عبدالحمید قائدی

محقق: سید علی موسوی

چکیده:

مهم‌ترین هدف رسالت پیامبران، به ویژه پیامبر گرامی اسلام ﷺ تعلیم و تربیت انسان‌ها بوده است. از سوی دیگر تربیت پذیری نیز یکی از صفات و حتی اساسی‌ترین نیازهای انسان می‌باشد که بر اساس یافته‌ها عواملی وجود دارند که قبل از تشکیل نطفه آغاز و تا آخرین لحظه‌ی عمر انسان ادامه می‌یابد و همین تربیت اساس نگرش‌ها، اعتقادات و عملکرد انسان شده و کیفیت حیات دنیوی و اخروی وی را رقم می‌زند. تربیت معنوی فرزند سابقه طولانی در فرهنگ دینی و اسلامی دارد. دوران کودکی بهترین زمان برای تربیت و پایه‌گذاری زندگی سالم و سعادت‌مندانه فرزندان است؛ زیرا توانمندی‌های آنان در زمینه تقلید و پذیرش آموزه‌های تربیتی در این دوره در سطح بالایی قرار دارد. بنابراین موضوع تربیت فرزند از دیر باز جزء موضوعات اساسی و بنیادی مکتب حیات بخش اسلام بوده است. در دنیای امروز با توسعه و رشد فناوری، رویکرد دوباره بشر به مسئله دین و تربیت هم‌چنان چشمگیر است و هر روز تحقیقات دامنه‌دار و عمیق در این زمینه صورت می‌گیرد، ولی متأسفانه هنوز بسیاری از کودکان و نوجوانان قربانی نا‌آگاهی و عدم مسئولیت‌پذیری والدین و آثار ناشی از سوء تربیت می‌شوند و غنچه‌های زیبای وجودشان نا‌شکفته پژمرده می‌شود. لذا در این نوشته به نیازهای روحی و روانی کودکان از قبیل محبت، اعتماد به نفس، احترام و تکریم و... با استفاده از سیره معصومین علیهم‌السلام و نحوه تبلیغ آنان که هدف از آن آموزش به والدین و مربیان به‌طور خلاصه اشاره می‌گردد پایه و اساس تربیت کودکان برتأمین نیازمندی‌های روحی و روانی کودکان استوار است که فراهم شدن هر یک از نیازمندی‌ها کودکان، موجب آرامش روحی، روانی، امنیت خاطر، اعتماد به نفس، اعتماد به والدین و حتی سلامت جسمی ایشان می‌شود و ارضا نشدن آن باعث فروپاشی آرامش روحی و روانی، بی‌اعتمادی به خود و دیگران، احساس عجز و حقارت، بیماری‌های جسمی و روانی متعدد و انحرافات اجتماعی بسیاری خواهد شد. اگر در نوشته حاضر توجه به سیره عملی معصومین علیهم‌السلام صورت گرفته به خاطر این است که جامعه فعلی خواهان معرفی الگوهای تربیتی است. لذا تلاش صورت گرفت است تا ضمن بیان سیره معصومین علیهم‌السلام درتأمین نیازمندی‌های روحی و عاطفی کودکان هر یک از معصومین علیهم‌السلام را به عنوان الگو معرفی کرده و از روش رفتاری آن‌ها به عنوان الگوی رفتاری بهره‌مند شویم. این نوشتار تلاشی در جهت ارج نهادن به رهنمودهای معصومین علیهم‌السلام در باب تشریح سیره تبلیغی معصومین علیهم‌السلام در برخورد با کودکان است که در سه فصل مورد بررسی قرار گرفته است به طوری که در فصل اول مفاهیم و کلیات بحث بررسی شده و

در فصل دوم سیره و روش رفتاری معصومین علیهم‌السلام در برخورد با کودکان، در فصل سوم به سیره و روش گفتاری معصومین علیهم‌السلام پرداخته است. به سیره تقریری معصومین علیهم‌السلام در برخورد با کودکان نیز در لابه لای روش رفتاری و گفتاری اشاره شده است، آشنایی دقیق با اصول، مبانی و آداب تربیت اسلامی مطرح شده در قرآن کریم و حکمت آموزی از سیره ی معصومین علیهم‌السلام در امر تربیت از اهم نتایج این تحقیق می باشد. واژگان کلیدی:

سیره، معصومین علیهم‌السلام، تبلیغ، تربیت، کودک.

عنوان	فهرست مطالب	صفحه
مقدمه:		۱
بیان مسأله و تعیین قلمرو آن:		۳
سؤالات تحقیق:		۳
سؤال اصلی (عنوان رساله):		۳
سؤالات فرعی:		۳
فرضیه تحقیق:		۳
اهداف و فوائد تحقیق:		۳
پیشینه تحقیق و امتیاز این پژوهش:		۴
کاربرد نتایج تحقیق:		۴
ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق:		۴
فصل اول مفاهیم و کلیات		۶
مفاهیم و متغیرها:		۷
۱-۱-۱ سیره:		۷
۱-۱-۲ تبلیغ:		۹
۱-۱-۳ رفتار:		۱۰
۱-۱-۴ گفتار:		۱۱
۱-۱-۵ تقریر:		۱۱
متغیرها:		۱۳
۱-۲ ضرورت تبلیغ دین برای کودکان:		۱۳
۱-۳-۱ اهتمام معصومین <small>علیهم السلام</small> در امور کودکان:		۱۴
۱-۴-۱ تربیت دینی فرزندان در خانواده:		۱۵
۱-۵-۱ اصول و مبانی تبلیغ برای کودکان در سیره‌ی معصومین <small>علیهم السلام</small> :		۱۸
۱-۶-۱ روش‌های تربیتی کودکان در جذب به دین:		۲۳
۱-۶-۱-۱ تکریم کودکان:		۲۴

- ۲۴ ۱-۶-۲- روش محبت و مهر ورزی:
- ۲۷ ۱-۶-۳- روش احسان متقابل:
- ۲۷ ۱-۶-۴- روش رفتار عملی و حفظ حرمت کودکان:
- ۲۹ ۱-۶-۵- روش معرفتی (آموزش یادگیری):
- ۳۰ ۱-۶-۶- روش اقتدار:
- ۳۱ ۱-۶-۷- روش تکرار و مداومت:
- ۳۲ ۱-۶-۸- پرسش و پاسخ:
- ۳۲ ۱-۶-۹- ذکر مثل و تمثيل:
- ۳۴ ۱-۶-۱۰- روش قصه گویی:
- ۳۵ ۱-۷-۷- ویژگی های کودکان و تربیت دینی:
- ۳۶ ۱-۷-۱- از تولد تا هفت سالگی؛ دوران سیادت
- ۳۷ ۱-۷-۲- ویژگی دوران سیادت؛ بازی و کودکی:
- ۳۸ ۱-۷-۳- تربیت کودک در بعد مذهبی:
- ۴۰ ۱-۷-۴- ویژگی های کودکان چهار تا هفت ساله
- ۴۱ ۱-۷-۵- دوره دوم تربیت: از ۷ تا ۱۴ سالگی؛ دوران تأدیب و آموزش:
- ۴۴ **فصل دوم سیره و روش رفتاری معصومین علیهم السلام در برخورد با کودکان**
- ۴۵ مقدمه:
- ۴۶ اصول کلی در رفتار تربیتی و تبلیغی:
- ۴۷ ۴-۱-۱- رعایت مساوات میان فرزندان:
- ۵۶ ۴-۱-۳- چشم پوشی از اشتباهات کودکان:
- ۵۶ ۴-۱-۴- پرورش شخصیت کودک:
- ۵۷ الف) گزینش نام نیک:
- ۶۲ ب) گفت و گوی صمیمانه:
- ۶۳ ج) سلام دادن به کودکان
- ۷۰ ه) افراط در محبت (حدود محبت).

۷۲ ۴-۱-۵- خوش رفتاری با کودکان :
۷۴ ۴-۱-۶- بازی با کودکان:
۸۰ ۴-۱-۷- رعایت حال کودکان حتی در نماز:
۸۲ ۴-۱-۸- محبت خاص به کودکان شهدا:
۸۴ ۴-۱-۹- ضرورت پرورش احساس‌های سالم در جامعه:
۸۸ فصل سوم سیره و روش گفتاری معصومین <small>علیهم‌السلام</small> در برخورد با کودکان.
۸۹ مقدمه:
۹۰ ۲-۱- نقش محوری مادر در سعادت فرزند :
۹۱ ۲-۲- فرزند دختر یا پسر؟:
۹۵ ۲-۳- نامگذاری:
۹۸ ۲-۴- اذان و اقامه گفتن در گوش نوزادان:
۱۰۰ ۲-۵- کام برداشتن:
۱۰۱ ۲-۶- تهنیت گفتن برای ولادت فرزند:
۱۰۲ ۲-۷- تغذیه‌ی مناسب:
۱۰۳ ۲-۸- جشن تولد کودکان:
۱۰۵ ۲-۹- نصیحت کردن کودکان :
۱۰۷ ۲-۱۰- رعایت ادب در گفتار با کودکان:
۱۰۹ ۲-۱۱- پرهیز از سرزنش کودکان :
۱۱۲ ۲-۱۲- تنبیه کودکان:
۱۱۶ ۲-۱۳- تنبیهات غیر بدنی:
۱۱۷ ۲-۱۴- تشویق و تحسین کودکان:
۱۲۱ ۲-۱۵- اهتمام به عبادت و بندگی
۱۲۷ ۲-۱۶- کنترل غرایز کودکان :
۱۲۹ الف: جلوگیری از انجام عمل جنسی در برابر فرزندان :
۱۳۳ ب) اجازه گرفتن فرزندان برای ورود به اتاق والدین:

- ج) پرهیز از دست زدن به عورت کودک: ۱۳۵
- د) پرهیز از بوسیدن و در آغوش گرفتن کودکان نامحرم، پس از سن معین: ۱۳۶
- ه) جدا سازی بستر کودکان: ۱۳۸
- ۲-۱۷- ورزش و نقش تربیتی آن در کودکان: ۱۳۹
- الف) کشتی..... ۱۴۱
- ب) شمشیر بازی..... ۱۴۲
- ج) شنا..... ۱۴۳
- د) اسب سواری..... ۱۴۴
- ه) تیر اندازی..... ۱۴۶
- نتیجه گیری: ۱۴۹
- پیشنهادات: ۱۴۸
- منابع و مأخذ: ۱۴۹

مقدمه:

هدف نهایی و برتر تعلیم و تربیت از نظر اسلام، وصول به مقام قرب الهی و رضوان خداست. بنابراین مبدأ خلقت و هستی انسان خداست و بازگشت انسان نیز به سوی او خواهد بود. برنامه‌های تربیتی و تعلیمی اسلام به گونه‌ای است که اگر به آن عمل شود مسلمان با جانی پاک و وارسته از پلیدی، خدا و حسابرسی و جزا، او را ملاقات خواهد کرد و به خشنودی و رضوان خدا و مقام الهی نایل خواهد آمد. موضوع تعلیم و تربیت و روش‌های آن، مطلبی است که از دیر باز و زمان‌های بسیار دور توجه بشر را به خود معطوف ساخته و در تمام عصرهای گوناگون زندگانی انسان ما از اهمیت والائی برخوردار بوده است. علاوه بر پیامبران الهی که رسالت و مسئولیت تعلیم و تربیت جوامع بشری را بعهده گرفته بودند دانشمندان و اندیشمندان هر جامعه و ملتی همگام با آنان در این رهگذر می‌کوشیدند و حقا که تعلیم و تربیت می‌تواند این بینش و دانش را برای جامعه تضمین نموده و رسالت نشر علم و تقویت عقل و تهذیب نفوس مردم را بخوبی اداء نماید.^۱

تربیت کودک از امور بسیار مهمی است که حتی قبل از ازدواج هم باید به آن توجه داشت و خودسازی پدر و مادر قبل از ازدواج یک امر ضروری است. بر اساس آیات و روایات اسلامی، سرپرست خانواده، اعم از پدر و مادر نسبت به تربیت دینی فرزندان خود مسئولیت سنگینی دارند. خدای متعال خطاب به مؤمنان از پیامدهای اخروی این مساله خبر داده و به آنان هشدار می‌دهد:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خود و خانواده خویش را از آتشی که هیزم آن انسان‌ها و سنگ‌ها است، نگهدارید».^۲

نگهداری خویشتن از طریق ترک معاصی و تسلیم نشدن در برابر شهوات سرکش میسور است. نگهداری خانواده نیز به وسیله تعلیم و تربیت درست و فراهم ساختن محیط پاک و به دور از

^۱ - «الگوی راهبری خانواده در آسیب شناسی اجتماعی» ماهنامه پیوند، شماره ۳۷۶.

^۲ - تحریم (۶۶)، آیه ی ۶.

هرگونه آلودگی فکری و عملی حاصل می‌شود؛ به گونه‌ای که آن‌ها را به آنچه خدا دستور داده امر و از آنچه نهی کرده باز دارید. انجام این مهم با استفاده از شیوه‌های جدید تربیتی و توجه دقیق والدین به تربیت دینی فرزندان در محیط خانه و سرمایه‌گذاری لازم در این زمینه، آثار مهم تربیتی از لحاظ فردی و اجتماعی بر کودک و اطرافیان او به جای خواهد گذاشت.

پیامبر اسلام حضرت محمد ﷺ در پاسخ به سؤالی در این زمینه، که چگونه انسان می‌تواند اهل و فرزندان را از آتش (اعم از آتش دنیا و آخرت) نجات دهد؛ فرمودند:

«آن‌ها را به آنچه خدا دستور داده امر و از آنچه نهی کرده باز دارید. اگر از شما پذیرفتند آنان را از آتش جهنم حفظ کرده‌اید و اگر قبول نکردند به وظیفه خود عمل نموده‌اید»

از این گونه آیات و روایات در زمینه تربیت دینی خانواده فراوان است و از آن‌ها به روشنی استفاده می‌شود که والدین و به خصوص پدر، به عنوان سرپرست خانواده، وظیفه مهمی در زمینه مسائل دینی فرزندان و دیگر اعضای خانواده بر عهده دارد. از این رو، انجام این مهم با استفاده از شیوه‌های جدید تربیتی در قالب امر به معروف و نهی از منکر در میان افراد خانواده، بر همه پدران و مادران لازم است. توجه دقیق و جدی والدین به تربیت دینی فرزندان در محیط خانه و سرمایه‌گذاری لازم در این زمینه، آثار مهم تربیتی از لحاظ فردی و اجتماعی بر کودک به جای خواهد گذاشت.

حیات طیبه‌ی امامان معصوم علیهم‌السلام بعنوان چراغ هدایت، منبع و الگوی بی‌بدیل عالم معنی، نه تنها در موضوع حاضر بلکه در تمامی جنبه‌های زندگی بشر بحساب می‌آید بنابراین در بحث حاضر نیز سعی داریم روش‌های تعلیم و تربیت فرزند و طریقه تعامل با کودکان را در سه بخش گفتاری، تقریری و رفتاری مورد بررسی قرار دهیم.

بیان مسأله و تعیین قلمرو آن:

سیره معصومین علیهم‌السلام در حوزه‌های مختلف قابل بررسی می‌باشد یکی از شاخه‌های سیره حضرات معصومین علیهم‌السلام سیره تبلیغی این بزرگواران می‌باشد، خود این سیره در ابعاد مختلف قابل بررسی است از جمله سیره تبلیغی با سایر ادیان یا با اقشار مختلف در این سن. مسئله‌ای که وجود دارد این است که شیوه تبلیغی معصومین علیهم‌السلام در برخورد با کودکان چگونه بوده است؟

سوالات تحقیق:

سؤال اصلی (عنوان رساله):

سیره و روش تبلیغی معصومین علیهم‌السلام در برخورد با کودکان چگونه بود؟

سوالات فرعی:

سیره و روش رفتاری معصومین علیهم‌السلام در تبلیغ برای کودکان چگونه بود؟

سیره و روش گفتاری معصومین علیهم‌السلام در تبلیغ برای کودکان چگونه بود؟

سیره و روش تقریری معصومین علیهم‌السلام در تبلیغ برای کودکان چگونه بود؟

فرضیه تحقیق:

با توجه به عدم تجربی بودن تحقیق، تحقیق حاضر فاقد فرضیه می‌باشد.

اهداف و فوائد تحقیق:

هدف علمی: استخراج سیره و روش ائمه در مباحث تبلیغی خاص کودکان.

هدف کاربردی: ارائه روش‌ها به مبلغان دینی جهت بهره‌گیری از یک الگوی مطلوب در

تبلیغات دینی برای کودکان.

پیشینه تحقیق و امتیاز این پژوهش:

نقش خانواده در تربیت مذهبی فرزندان، راهبردهای تکریم شخصیت در سیره معصومین علیهم السلام اصول و مبانی آموزش مسائل دینی به کودکان، تربیت فرزندان سالم و با نشاط، تربیت و شخصیت انسانی، حکمت نامه کودک، چهارده داستان از چهارده معصوم و کودکان و مستدرک الوسائل و

کاربرد نتایج تحقیق:

سازمان تبلیغات، دفاتر ائمه جمعه، اوقاف، وزارت ارشاد، مراکز فرهنگی و عموم مبلغان.

ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق:

باعنایت به اینکه قشر عظیمی از جامعه را کودکان تشکیل می دهند و از طرفی اگر کودکان در سنین کودکی خوب و ایده آل تربیت شوند جامعه مطلوب تری خواهیم داشت و از طرف دیگر حضرات معصومین علیهم السلام توجه خاصی به این گروه داشتند، به نظر تحقیق حاضر ضروری می رسد.

فصل اول

مفاهیم و کلیات

مفاهیم و متغیرها:

۱-۱-۱- سیره:

«سیره»، اسم مصدر از «سیر» است که بر «گذشتن»، «روان شدن» و «حرکت کردن» دلالت می‌کند.^۱ همچنین به معنای رفتن و سیر کردن بر زمین است. راغب اصفهانی درباره این واژه می‌نویسد: «سیر؛ یعنی حرکت کردن در روی زمین، در زمین راه رفتن و گذشتن و عبور نمودن».^۲

«سیره» حالتی است که انسان دارد؛ یعنی نوع خاص حرکت و رفتار انسان. «سیره» بر وزن «فعله» است، مانند «فطره» که در این وزن، واژه بر نوع عمل دلالت می‌کند.^۳

اهل لغت در توضیح معنای سیره گفته‌اند: «سیره؛ طریقه، هیئت و حالت است و نیز آن را سنت، مذهب، روش، رفتار، راه و رسم، سلوک و طریقه معنا کرده‌اند و از «سیره فرد» به صحیفه اعمال او و کیفیت سلوکش میان مردم تعبیر نموده‌اند».^۴ همچنین، می‌توان «سیره» را نوع رفتار و سبک رفتار و طریقه زندگی معنا کرد.^۵

گرچه تاریخ نگاران به بررسی «سیره» به عنوان رشته‌ای از تاریخ پرداختند، در بیان چیزی که هدف آنان بود، موفق نشدند. تاریخ نگارانی که در احوال پیامبر اسلام ﷺ کتاب نوشتند، تاریخ خود را «سیره النبی» نامیدند^۶ و شاید نخستین رشته تاریخی که توجه آموزگاران را به خود

^۱ - «معجم مقاییس اللغة»، ج ۳، ص ۱۲۰.

^۲ - «المفردات فی غریب القرآن»، ص ۲۴۷.

^۳ - «الفیه ابن مالک فی النحو و الصرف»، ص ۴۱.

^۴ - «معجم مقاییس اللغة»، ج ۳، ص ۱۲۱.

^۵ - «لغت‌نامه دهخدا»، ذیل «سیرت».

^۶ - «سیری در سیره نویسی و مروری بر احوال و آثار پاره‌ای از سیره‌نویسان» ص ۲۳۶.

جلب کرد، «علم السیره» باشد. احتمال می رود هدف آنان بیان سبک رفتار یا رفتارشناسی پیامبر اسلام ﷺ بود، ولی تنها به بیان رفتار پیامبر خدا ﷺ بسنده کردند. آنان «سیره» را به معنای شرح وقایع زندگی رسول خدا ﷺ؛ یعنی حوادث پیش از بعثت، بعثت و پس از آن و جنگ‌های پیامبر ﷺ به کار بردند.^۱ بدین ترتیب، شرح احوال و تاریخ زندگی پیامبر، مفهوم اصطلاحی واژه‌ی «سیره» معرفی شد و همچنان باقی ماند و به عنوان «رفتارشناسی» و «روش‌شناسی» توجه چندانی به آن نشد.^۲

با توجه به آنچه گذشت، شناخت سیره پیامبر و معصومین علیهم‌السلام معنای «رفتارشناسی» آن بزرگواران است و در حقیقت، شناخت اصول و روش‌هایی است که این بزرگواران، در رفتار و کردار خود دارند. بنابراین «سیره‌شناسی» امری جز «سبک‌شناسی» نیست.^۳

سیره در حقیقت، اصولی است پایدار که تعیین‌کننده سبک رفتار در حوزه‌ای معین باشد. به عبارت دیگر، سیره «منطق عملی» است. از این رو، استاد مرتضی مطهری، درباره کتاب‌هایی که نام «سیره» بر آنها اطلاق شده است، ولی بیانگر سبک و رفتار پیامبر خدا نیستند، می نویسد:

«سیره؛ یعنی نوع و سبک رفتار. آنچه مهم است، شناختن سبک رفتار پیامبر است. آنها که سیره نوشته اند، رفتار پیامبر را نوشته اند. این کتاب‌هایی که ما به نام «سیره» داریم، سیر است، نه سیره. مثلاً «سیره حلبیه» سیر است، نه سیره؛ اسمش هست، ولی واقعش سیر است. رفتار پیامبر نوشته شده است، نه سبک پیامبر در رفتار، نه اسلوب رفتار پیامبر، نه متد پیامبر».^۴

^۱ - «سیره النبی»، ج ۱، ص ۱۵.

^۲ - به نقل از: «طیبی، زینب، سیره پیامبر اکرم (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) و امام علی (ع) در برخورد با ناهنجاری‌های اجتماعی، نشر: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۹».

^۳ - «گزیده سیره نبوی»، ص ۲۱.

^۴ - «سیری در سیره نبوی»، ص ۴۶.

۱-۱-۲- تبلیغ:

تبلیغ در لغت از ریشه‌ی (بلغ) بمعنی رسیدن و تبلیغ از باب تفعیل به معنی رساندن چیزی است. اما در اصطلاح: تبلیغ، رساندن مجموعه اطلاعاتی به مخاطب به منظور اقناع و برانگیختن احساسات او به سود یا بر ضد یک موضوع است.^۱

تبلیغ واژه‌ی عربی است که معادل واژه‌ی «Propaganda» انگلیسی قرار دارد و هم چنین در عربی معادل‌های دیگری هم دارد از قبیل اعلام، دعایه، دعوت، اعلان و... و در زبان فرسی برخی واژه‌ی آوازه‌گری را ظاهراً نخستین بار ملک‌الشعرای بهار آن را در برابر «Propaganda» به کار برد - معادل واژه‌ی عربی تبلیغ دانسته ولی این کاربرد با اقبال روبرو نشده است.^۲

تبلیغ به عنوان گونه‌ای از فرآیند ارتباطی دارای اجزای مختلفی است و هنگامی که همین اجزا را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهیم، در خواهیم یافت که مسئله‌ی تبلیغ در دنیای امروز چه اهمیتی دارد و چقدر پیچیده است و نیز در خواهیم یافت که یک مبلغ چاره‌ای ندارد جز اینکه خود را به علوم و فنون روز مجهز نماید. تبلیغ صرفاً خطابه و وعظ نیست. چنان که از واژه‌ی تبلیغ در ذهن، همین موارد مشخص‌خطور می‌کند، بلکه قلمرو آن بسیار وسیع‌تر و فراگیرتر از این است. بنابراین هنگامی که می‌گوییم تبلیغ و پسوند «دین» را بر آن می‌افزاییم مراد، مجموعه‌ای فعالیت‌هایی است که در جهت رساندن آموزه‌های دینی برای دیگران صورت می‌گیرد، چه در قالب نوشته باشد یا سخنرانی، وعظ، خطابه و...^۳

^۱ - «دانشنامه جهان»، ج ۶، ص ۴۴۸.

^۲ - «دانشنامه جهان»، ج ۶، ص ۴۴۸.

^۳ - «آئین سخنوری و نگرش بر تاریخ آن»، ص ۲۱۱ به بعد.

۱-۱-۳- رفتار:

معنای لغوی رفتار عبارت است از «جمع فعالیت‌هایی که از موجود زنده سر می‌زند، بر آنهایی که بر او وارد می‌گردند، راه رفتن، مطالعه کردن، داد و ستد اجتماعی و نظائر آنها، رفتارهای مورد مطالعه روانشناسی را تشکیل می‌دهد»^۱.

در تعریف رفتار از نظر روانشناسی، عبارت است از خصوصیات قابل مشاهده و فعالیت‌های کلی یک موجود زنده کامل. شکی نیست که در مطالعه رفتار باید توجه کامل به محرک و پاسخ آن مبذول داشت. هر فعالیت و عملی که موجود زنده انجام می‌دهد و متضمن کارهای بدنی آشکار و پنهان اعمال فیزیولوژیک، عاطفی و فعالیت عقلی باشد، این اصطلاح برای هر عمل خاص یا مجموعه اعمال به کار می‌رود^۲. گرچه هر حرکت یا پاسخ انسانی ممکن است، رفتار تلقی شود؛ اما بسیاری ترجیح می‌دهند که واژه رفتار را محدود به حرکت‌ها یا پاسخ‌هایی کنند، که مستلزم اموری در باب محیط یا موقعیت باشد. تغییرات در چگونگی کاربرد این واژه، ناشی از ناهماهنگی در فرض‌های شناخت‌شناسی، طرح‌های مفهومی، یا اندیشه‌ها و تصوراتی است درباره اینکه، چه چیزی مهم یا بی‌اهمیت، تلقی می‌شود.

دانش روانشناسی توجه بیشتر به مطالعه رفتار کلی است و روانشناس مایل است مطالعه خود را محدود به رفتار یک موجود بنماید از این رو کار او در مقایسه با فیزیولوژیست یا زیست‌شناس که روی بخش‌های خاصی از موجود مطالعه می‌کند، محدود به رفتار یک موجود نمی‌باشد و یا جامعه‌شناس که گروه‌های متعدد را در نظر می‌گیرد، تفاوت دارد و به این جهت افکار خصوصی و رفتارهای مشابهی که جنبه مشاهده ندارند، زمانی مورد توجه روانشناس قرار می‌گیرند که به طریقی آشکار گردند.

^۱ - «آشناسی عمومی»، ص ۳۰.

^۲ - «فرهنگ علوم رفتاری»، ص ۵۴.

۱-۱-۴- گفتار:

به لحاظ لغوی گفتار [گ] به معنی قول، سخن، حدیث، مقاله، مقال و کلام آمده است.^۱ گفتار دقیق ترین سیستم ارتباطی در زبان است که از طریق اصوات ادا می شود و ارتباط را برقرار می کند و افکار و احساسات خود را از طریق کلمات، صداها و ترکیب منظم آنها را بیان می کنیم.

۱-۱-۵- تقریر:

تقریر کردن به معنی بیان مطلب و اظهار استعمال شده و می شود.^۲ در فرهنگ معین به معنی «برقرار کردن و بیان کردن» آمده است. در لغت نامه دهخدا و تاج المصنوع بیهقی به معنای «به اقرار آوردن» آمده است. در اصطلاح امضا و تأیید معصوم علیه السلام نسبت به گفتار یا کرداری را تقریر می گویند. تقریر از مصادیق «سنت» است. دیگر مصادیق آن عبارت است از قول و فعل معصوم علیه السلام و مراد از تقریر این است که در محضر معصوم علیه السلام گفتار یا کرداری از شخصی صادر شود یعنی فعل یا سخن و یا عقیده اش را به گونه ای مطرح کند که معصوم علیه السلام ببیند یا بشنود و یا در عصر وی، سیره و عادت میانه عرف رایج و معمول باشد و معصوم علیه السلام بدون داشتن عذری همچون تقیّه، فاعل (انجام دهنده) یا عرف را - هرچند با سکوت کردن - از آن عمل (قول، فعل یا روش) باز ندارد.^۳ این سکوت به معنای امضا و تأیید معصوم علیه السلام است که به معنای صحه گذاشتن و امضا کردن آن قول یا فعل یا عقیده می باشد.^۴ در علوم حدیث چنین آمده است:

^۱ - «لغتنامه دهخدا» ذیل کلمه.

^۲ - «تاریخ بیهقی»، ص ۲۱۱.

^۳ . «وصول الاخبار الی اصول الاخبار»، ص ۹۱.

^۴ . «واژه شناسی اصطلاحات اصول فقه»، ص ۸۰.

«تقریری، یعنی هر سخن یا فعلی که از صحابه سرزده و پیامبر اکرم با سکوت و عدم انکار یا با اظهار تأیید و تحسین خود بر آن صحه نهاده است؛ و وصفی، یعنی هر آنچه درباره ویژگی‌های جسمانی یا اخلاقی پیامبر اکرم نقل شده است»^۱.

۱ - «المدخل الی علوم الحدیث»، ج ۱، ص ۵۶۵۰»